

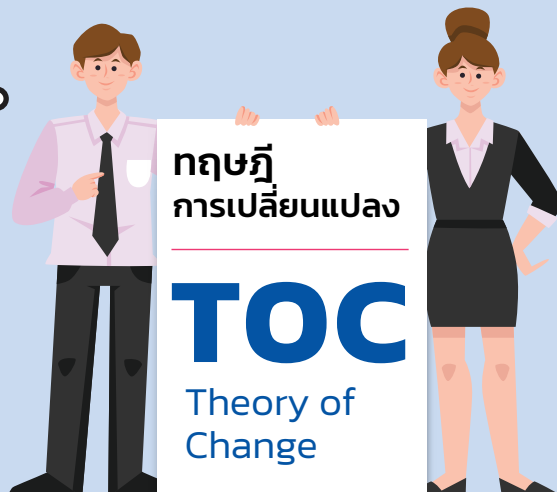
30 บาท รักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว: โอกาสและความเสี่ยงต่อสังคมและระบบสาธารณสุข

Highlight

- นโยบาย "30 บาท รักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว" อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อระบบสาธารณสุขและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนี้
  - บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาระงานลดลง และมีความสุขในการทำงานมากขึ้น
  - ประชาชนผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (30 บาท หรือบัตรทอง) สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้สะดวก รวดเร็ว ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลสุขภาพของตนเองเพื่อให้เกิดสุขภาพที่ดีขึ้น
  - ระบบการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ เข้าถึงง่าย มีระบบการเบิกจ่ายที่โปร่งใสและรวดเร็ว หน่วยงานในระบบสาธารณสุขใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ (Digital and smart agency)
- อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวอาจสร้างผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคมและระบบสาธารณสุขได้เช่นกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ดำเนินงานจะต้องเฝ้าระวังและหาทางหลีกเลี่ยงการเกิดผลกระทบเชิงลบและขับเคลื่อนนโยบายนี้ให้บรรลุเป้าประสงค์ในระยะสั้นและระยะยาว

ระเบียบวิธีวิจัย

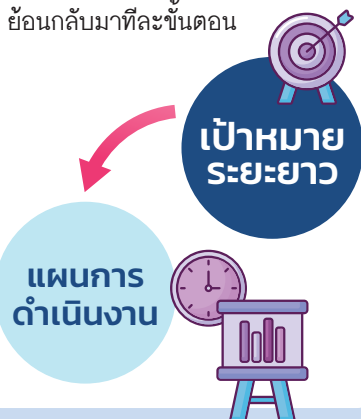
โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) และสำนักงานพัฒนาโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) ได้รับมอบหมายจากสำนักสุขภาพดิจิทัล กระทรวงสาธารณสุข ให้ประเมินนโยบาย "30 บาท รักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว" โดยใช้แนวคิดการประเมินเชิงพัฒนา (Developmental Evaluation) ที่ทีมวิจัยและผู้ถูกประเมินจะทำงานร่วมกัน (co-creation) เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะอย่างทันช่วงที่ตลอดระยะเวลาการประเมิน โดยหนึ่งในเครื่องมือที่ทีมวิจัยใช้ในการประเมินเชิงพัฒนา คือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change หรือ TOC)

TOC คืออะไร

1

TOC คือ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาเป้าหมายและแผนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ผ่านการคิดแบบย้อนกลับ โดยเริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายในระยะยาวที่อยากให้เกิดขึ้น และมองย้อนกลับมาที่ละขั้นตอน

T Theory
O of
C Change

2

TOC จะถูกใช้ในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกคนเห็นเป้าหมายการดำเนินงานเหมือนๆ กัน รวมถึงใช้เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายฯ

3

TOC เกิดจากการระดมสมองของผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบาย ทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่ นักริชาการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหน่วยงานอื่นๆ ผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นโดยทีมวิจัย HITAP

เปลี่ยนระบบสาธารณสุขด้วยบัตรใบเดียว

แผนนโยบาย "30 บาท รักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว" จะมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับบริการสุขภาพ แต่จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย พบความกังวลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคส่วนต่างๆ ว่านโยบายนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสังคม เช่น เกิดความแออัดที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่, มีการทุจริต, ระบบสุขภาพปฐมภูมิล่มสลาย เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิผล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นโยบายต้องได้รับการประเมินเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนานโยบายให้บรรลุต่อเป้าหมายของการดำเนินงานต่อไป

ผลกระทบ

★ ระบบสาธารณสุขที่ดีขึ้น

★ เศรษฐกิจเติบโต

ผลลัพธ์

★ บุคลากร

ผลลัพธ์แง่บวก

- มีความสุข
- ภาระงานลดลง
- ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลลัพธ์แง่ลบ

- เกิดความแออัดที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่
- ภาระงานบุคลากรเพิ่มขึ้น

★ ประชาชน

ผลลัพธ์แง่บวก

- สุขภาพดี มีความสุข
- ลดการขาดงานของญาติและผู้ป่วย
- ลดค่าใช้จ่ายของประชาชน
- ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพไปในทางที่ดีขึ้น

ผลลัพธ์แง่ลบ

- ประชาชนไม่ดูแลสุขภาพ
- ประชาชนเรียกร้องสิทธิมากขึ้น

★ ระบบการดูแลสุขภาพ

ผลลัพธ์แง่บวก

- บริการสุขภาพใกล้บ้าน สะดวก ลดเวลารอ
- ลดบริการที่ไม่จำเป็น
- ระบบเบิกจ่ายโปร่งใส เบิกได้ไว ลดงานบุคลากร
- Digital and smart agency

ผลลัพธ์แง่ลบ

- ระบบปฐมภูมิล่มสลาย
- ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพมากขึ้น
- เกิดความเหลื่อมล้ำในแต่ละสิทธิการรักษา

ผลผลิต

★ ใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรูปแบบต่างๆ

- พัฒนานวัตกรรมบริการ
- จัดสรรทรัพยากรตามความต้องการของหน่วยบริการ
- จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพ (health literacy)

★ มีหน่วยบริการในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

- พัฒนาเครือข่ายระหว่างวิชาชีพหรือระหว่างรัฐ-เอกชน
- ปรับกลไกการจ่ายเงินให้เหมาะสม (ราคาที่ดึงดูดหน่วยบริการและกองทุนรับได้)

กิจกรรม

พัฒนาด้านเทคโนโลยีและการเชื่อมต่อข้อมูล

พัฒนาคนและเครือข่ายการทำงาน

พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม

- ปรับปรุงระบบอภิบาล
- ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ
- ประเมินต้นทุนต่อหน่วยของการให้บริการ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นโยบาย "30 บาท รักษาทุกที่" ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว" มีโอกาสสร้างผลกระทบในวงกว้างต่อระบบสาธารณสุขและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในระดับเดียวกับนโยบาย "30 บาทรักษาทุกโรค" ซึ่งเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2544 และกลายเป็นระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม **อย่างไรก็ตาม นโยบาย 30 บาท รักษาทุกที่ ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว อาจสร้างผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคมและระบบสาธารณสุขได้เช่นกัน** จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ดำเนินงานจะต้องเฝ้าระวังและหาทางหลีกเลี่ยงการเกิดผลกระทบเชิงลบและขับเคลื่อนนโยบายนี้ให้บรรลุเป้าประสงค์ในระยะสั้นและระยะยาวดังที่คาดการณ์ไว้ใน TOC นี้

ถึงแม้ว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งใช้เก็บรักษาและเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนในการไปรับบริการในสถานพยาบาลต่างๆ จะเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งต่อความสำเร็จของนโยบายนี้ **แต่การพัฒนาบุคลากรในระบบสุขภาพให้สร้างนวัตกรรมทำให้บริการนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการระบบสาธารณสุขทั้งภายในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและร่วมกับภาคเอกชน ล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จในระดับเท่าเทียมกัน**

สแกน QR code เพื่อติดตามงานวิจัย

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการประเมินผลเชิงพัฒนานโยบาย 30 บาท รักษาทุกที่ด้วยบัตรประชาชนใบเดียว ในพื้นที่นำร่อง

โดย วิลาวรรณ ล้วนคงสมจิตร และดร. นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

ผู้เขียน

วิลาวรรณ ล้วนคงสมจิตร

ดร. นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์

หน่วยงานที่สนใจรับ Policy brief ฉบับพิมพ์
สมัครได้ที่ comm@hitap.net
โดยระบุชื่อ-ที่อยู่ เพื่อจัดส่ง

ท่านที่สนใจรับ Policy brief ฉบับ PDF
สมัครได้ที่ comm@hitap.net
โดยระบุชื่อ-อีเมล เพื่อจัดส่ง
หรือดาวน์โหลด Policy brief ฉบับอื่น ๆ ได้ที่
<https://www.hitap.net/resources/downloads>

HITAP เป็นองค์กรวิจัยภายใต้สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ศึกษาผลกระทบทั้งบวกและลบจากการใช้เทคโนโลยี หรือนโยบายด้านสุขภาพเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านนโยบายของภาครัฐ เช่น คณะอนุกรรมการพัฒนาปัญญาหลักแห่งชาติ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น รวมถึงทำการประเมินเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ในองค์กรภาครัฐ

ติดต่อ:

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP)
อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 0-2590-4549, 0-2590-4374-5

โทรสาร: 0-2590-4369

อีเมล: comm@hitap.net

เว็บไซต์: www.hitap.net

งานนี้ได้รับอนุญาตภายใต้
ครีเอทีฟคอมมอนส์ แสดงที่มา
ไม่ใช่เพื่อการค้า ไม่ดัดแปลง

HITAPTHAILAND

HITAP_THAI

HITAP THAI

HITAP.NET

Health Intervention and Technology Assessment Program